

Mismatch op de Nederlandse arbeidsmarkt

De mismatch tussen arbeidsvraag en -aanbod is tijdens de Grote Recessie niet gestegen. Van de huidige werkloosheid kan maximaal een zevende worden toegeschreven aan een mismatch tussen sectoren, wat niet afwijkt van de situatie van voor de Grote Recessie. Dit suggereert dat extra inzet op het bevorderen van intersectorale mobiliteit waarschijnlijk een beperkt effect heeft op het verlagen van de werkloosheid.

**HUGO
ERKEN**
Wetenschappelijk
medewerker bij het
Centraal Planbureau

**ERIC
VAN LOON**
Wetenschappelijk
oud-medewerker
bij het Centraal
Planbureau

**WOUTER
VERBEEK**
Student aan
de Technische
Universiteit Delft en
oud-stagiair bij het
Centraal Planbureau

De Nederlandse werkloosheid is tijdens de Grote Recessie opgelopen van 3,1 procent in 2008 naar meer dan 7 procent aan het begin van 2014. Een belangrijke vraag is of de relatief hoge werkloosheid voornamelijk het gevolg is van conjuncturele factoren (bijvoorbeeld vraaguitval) of ook samenhangt met structurele problemen op de Nederlandse arbeidsmarkt. Er zijn steeds meer geluiden dat de hoge werkloosheid wordt veroorzaakt door *mismatch* (UWV, 2014a; Randstad, 2014; Vermeend en Van der Ploeg, 2014). Mismatch houdt in dat arbeidsvraag en arbeidsaanbod onvoldoende op elkaar aansluiten, wat zich uit in een krappe arbeidsmarkt in specifieke sectoren of beroepsgroepen, zoals ICT en techniek, in combinatie met een ruime arbeidsmarkt in andere sectoren of beroepen, zoals in de bouw. Daarbij kunnen verschillende vormen van mismatch onderscheiden: macro-mismatch, intrasectorale mismatch en intersectorale mismatch.

Het is om twee redenen belangrijk om de omvang van mismatch op de Nederlandse arbeidsmarkt te onderzoeken. Ten eerste kan mismatch verstrekkende gevolgen hebben. Als

mensen niet beschikken over de gevraagde competenties ligt het gevaar van langdurige werkloosheid op de loer, zelfs in tijden van economisch herstel. Mismatch kan bijgevolg leiden tot een stijging van de structurele werkloosheid en lange perioden van baanloze groei (Ball, 2009; Groshen en Potter, 2003). Ten tweede is het relevant dat beleidsmakers de omvang van de mismatch weten, om zo het juiste beleid te kunnen voeren om de werkloosheid te bestrijden.

MISMATCH EN DE BEVERIDGE-CURVE

Voordat we de macro-mismatch onderzoeken, is het van belang om enkele economische concepten rond mismatch te verduidelijken aan de hand van de Beveridge-curve. Deze curve is een grafische weergave van de relatie tussen de vacaturegraad en het werkloosheidspercentage, en wordt veel gebruikt om mismatch te signaleren. De vacaturegraad is gedefinieerd als het aantal vacatures in verhouding tot de beroepsbevolking. Het werkloosheidspercentage wordt uitgedrukt als het aantal werklozen in verhouding tot de beroepsbevolking.

In figuur 1 is de Beveridge-curve weergegeven in conceptuele vorm. Wanneer de arbeidsmarkt ruim is en de werkloosheid hoog, zijn werkgevers terughoudend met het werven van personeel en is de vacaturegraad laag (punt 1 in figuur 1). In een krappe arbeidsmarkt gebeurt juist het omgekeerde: het aantal openstaande vacatures is hoog en de werkloosheid laag (punt 2 in figuur 1). Cyclische fluctuaties verlopen via een typisch patroon langs de Beveridge-curve tegen de wijzers van de klok in. Omdat, als reactie op het aantrekken van de economie, de vacatures sneller stijgen dan de werkloosheid daalt, kunnen er op korte termijn afwijkingen van de Beveridge-curve ontstaan, zonder dat er sprake is van een verschuiving van de curve (Blanchard en Diamond, 1989).

Als de curve in figuur 1 verschuift van BC naar BC' is er sprake van een structurele verslechtering op de arbeidsmarkt in termen van een verminderde *matching*-efficiëntie. Dit betekent dat er, gegeven een bepaalde vacaturegraad, meer werklozen zijn omdat het aantal baanzoekers minder efficiënt wordt

gekoppeld aan nieuw ontstane banen. Mismatch is een van de mogelijke redenen waardoor de matching-efficiëntie kan verslechteren. Andere mogelijke oorzaken zijn een groei van het aantal langdurig werklozen, toenemende zoek- of wervingskosten, en een socialezekerheidsstelsel met minder restricties en ruimhartigere uitkeringen.

Mismatch kan verschillende oorzaken hebben. Sector- of beroepsverschuivingen – die bijvoorbeeld het gevolg zijn van nieuwe technologieën of een crisis – kunnen ervoor zorgen dat bestaande kennis en vaardigheden niet meer aansluiten op de gevraagde competenties (Van Ours en Van der Tak, 1991). In combinatie met arbeidsmarktfricties kunnen deze verschuivingen tot gevolg hebben dat sommige sectoren of beroepsgroepen met overtollige arbeid kampen, terwijl andere sectoren juist verlegen zitten om geschikt personeel. Mismatch kan ook het gevolg zijn van een geografische lock-in door bijvoorbeeld een huizenmarktcrisis (Sterk, 2010). In dat geval zijn werklozen niet in staat om te verhuizen naar gebieden waar sprake is van toenemende werkgelegenheid, vanwege het feit dat de schuld op hun woning de marktwaarde overstijgt. De overdrachtsbelasting zorgt in dat kader ook voor een prikkel om niet te verhuizen.

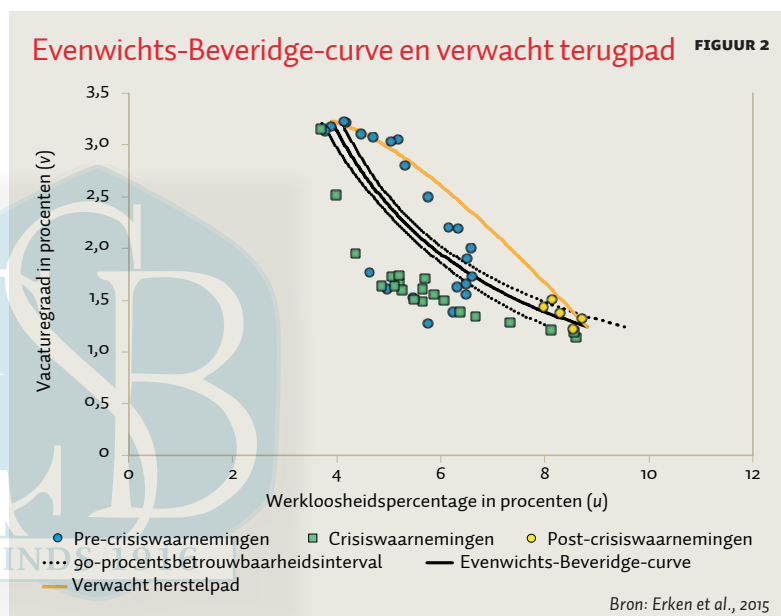
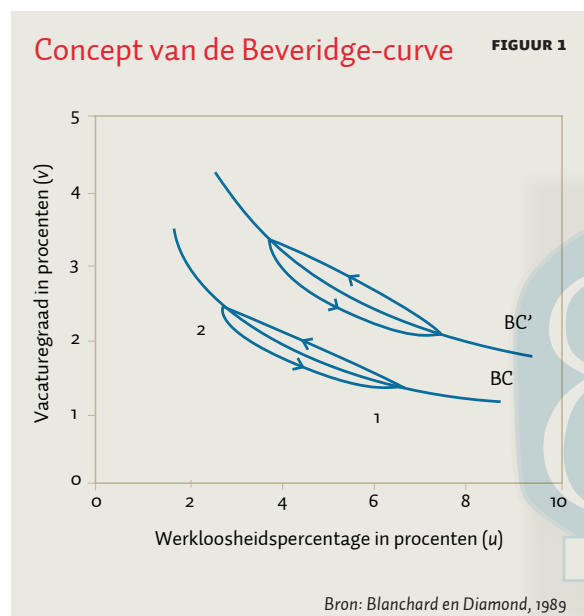
MACRO-MISMATCH

Om te onderzoeken of de Beveridge-curve in Nederland is verschoven, wordt er een evenwichts-Beveridge-curve afgeleid voor de Nederlandse economie (Erken *et al.*, 2015). Dat doen we aan de hand van een methode die voor de VS wordt toegepast door Barnichon *et al.* (2012). De evenwichts-Beveridge-curve geeft de punten weer waarbij de arbeidsmarkt in evenwicht is. Dit evenwicht wordt bereikt wanneer de werkloosheidsmutatie nul bedraagt, ofwel de beroepsbevolkingsgroei gelijk is aan de groei van de werkzame beroepsbevolking. Hierbij houden we expliciet rekening met zes arbeidsmarktstromen: het aantal baanvinders vanuit werkloosheid, het aantal baanverliezers vanuit de niet-beroepsbevolking, het aantal

baanverliezers naar werkloosheid, het aantal baanverliezers naar de niet-beroepsbevolking, de instroom vanuit de niet-beroepsbevolking naar werkloosheid en naar een baan. Deze stromen worden verklaard vanuit de verhouding tussen de vacaturegraad (v) en het werkloosheidspercentage (u) (y - en x -as in figuur 1). Deze v/u -ratio is onze indicator voor de mate van arbeidsmarktcrapte. Tot slot gebruiken we de geschatte coëfficiënten om de evenwichts-Beveridge-curve af te leiden.

Onze onderzoeksperiode loopt van 2003 kwartaal 1 tot en met 2013 kwartaal 4. De kwartaaldata voor vacatures, werkloosheid en de arbeidsmarktstromen zijn afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Figuur 2 laat de resultaten zien van onze analyse. De zwarte curve is de geschatte evenwichts-Beveridge-curve, gebaseerd op de schattingen voor de gehele observatieperiode. Het 90-procentbetrouwbaarheidsinterval laat zien dat de vorm van de curve met redelijke nauwkeurigheid kan worden geschat. De waarnemingen rond de evenwichtscurve laten het verwachte patroon zien tegen de wijzers van de klok in. De vorige economische cyclus wordt geïllustreerd door de blauwe bolletjes (2003 kwartaal 1 – 2008 kwartaal 3) en waarnemingen sinds het begin van de Grote Recessie worden gemarkeerd door de groene vierkantjes (2008 kwartaal 4 – 2013 kwartaal 4).

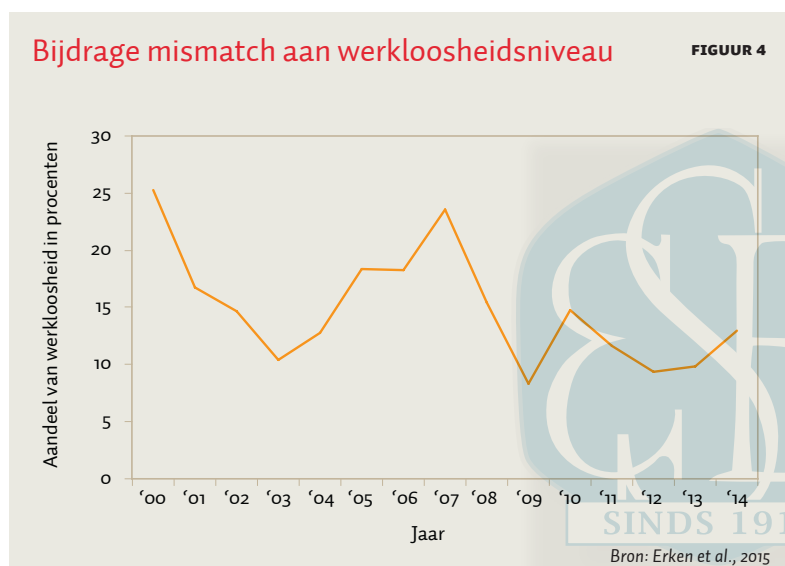
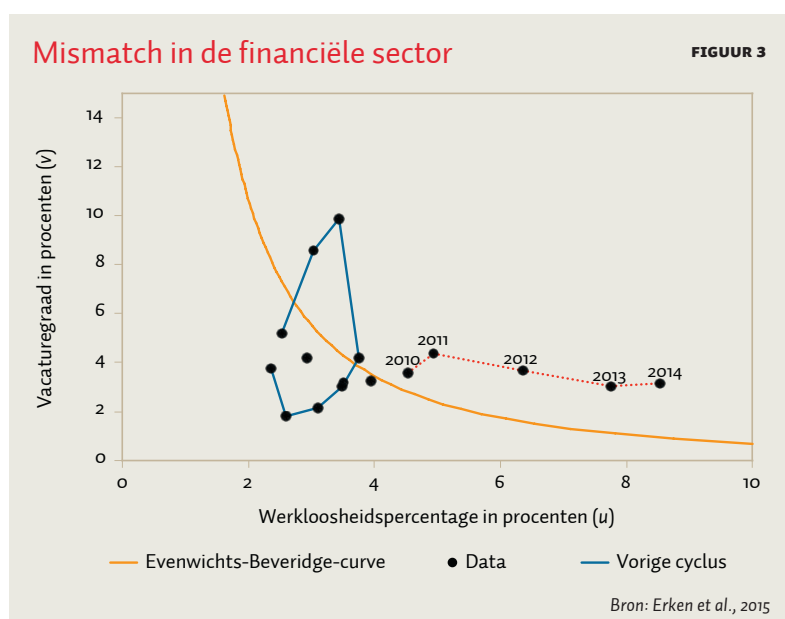
De vraag is of de situatie in 2014 is veranderd. Dit is relevant, aangezien 2014 kan worden gekarakteriseerd als het eerste jaar waarbij weer sprake was van economisch herstel en mismatch vaak in zo'n periode zichtbaar wordt: bedrijven die groeien, gaan tijdens het herstel ook weer op zoek naar geschikt personeel. Om te onderzoeken of de mismatch in 2014 is toegenomen, vergelijken we een verwacht herstelpad met waarnemingen aangaande 2014. Het herstelpad (oranje lijn) is berekend aan de hand van waarnemingen voor de herstelperiode na de ICT-crisis, waardoor we automatisch rekening houden met een afwijking van de evenwichts-Beveridge-curve. Zoals gezegd verloopt het herstel van een crisis bijna nooit precies op de Beveridge-curve.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Er zijn in Nederland geen aanwijzingen voor een verschuiving van de Beveridge-curve als gevolg van een verslechterde matchingefficiëntie

De waarnemingen voor 2014 (gele bolletjes) bevinden zich duidelijk onder het verwachte herstelpad. We hebben dus geen indicaties dat in Nederland sprake is van een verschuiving van de Beveridge-curve als gevolg van een verslechtering van de matchingefficiëntie. Deze conclusie is in overeenstemming met resultaten van Hobijn en Şahin (2013) en Arpaia *et al.* (2014).

INTRASECTORALE MISMATCH

Een nadeel van de macroanalyse is dat de heterogeniteit die speelt op sectoraal niveau mogelijk niet zichtbaar wordt: arbeidsmarktkrapte in sommige sectoren kan bij aggregatie namelijk wegvallen tegen een ruime arbeidsmarkt in andere sectoren. Daarom is het verstandig om ook te kijken naar mismatch op sectoraal niveau.

Als kennis en vaardigheden van werklozen binnen een sector niet goed aansluiten op de gevraagde competenties, of wanneer werklozen in een deel van Nederland wonen waar de banen in hun sector niet ontstaan, kan mismatch zich uiteten in een verschuiving van de Beveridge-curve *binnen* een sector. Om dit te analyseren hebben we voor 28 sectoren een evenwichts-Beveridge-curve geschat, op basis van WW-data van UWV en vacaturedata van het CBS (Erken *et al.*, 2015). Vervolgens is gekeken hoe de realisatie in 2014 zich verhoudt tot deze curve en tot de ontwikkeling van het terugpad tijdens de ICT-crisis.

Onze analyse toont aan dat iets minder dan de helft van de 28 sectoren wat betreft 2014 een punt op het v/u -vlak kent dat op of dichtbij de evenwichts-Beveridge-curve ligt. Voor de meeste sectoren die wel een significante afwijking laten zien, geldt dat deze valt binnen de bandbreedte van de afwijking zoals deze zich tijdens de ICT-crisis ook voordeed en waarbij er geen sprake was van verschuiving van de evenwichts-Beveridge-curve. Slechts bij twee sectoren zien we een mogelijke verschuiving van de Beveridge-curve, namelijk de financiële dienstverlening (zie figuur 3) en de post. De waarneming van 2014 ligt duidelijk boven de berekende evenwichts-Beveridge-curve (oranje lijn) en tegelijkertijd is zichtbaar dat deze afwijking zich over een langere periode heeft gemanifesteerd.

Wat de mogelijke mismatch in de financiële dienstverlening en bij de post kan verklaren, is voornamelijk nog onduidelijk. Bij de post zou de teruglopende vraag naar postbezorging en de toenemende digitalisering van post (e-mail) een rol kunnen hebben gespeeld. In de financiële dienstverlening zorgt digitalisering en automatisering van transacties ervoor dat het aantal kantoren met frontoffice-activiteiten sterk is gedaald (UWV, 2014b). Deze ontwikkeling is vooral ten koste gegaan van de vraag naar lager- en middelbaar-opgeleiden. Tegelijkertijd is er wel een stijging van de vraag naar hogeropgeleiden zichtbaar om te voldoen aan toenemende werkgelegenheid in de financiële sector op de terreinen auditing, databehandeling en toezicht.

INTERSECTORALE MISMATCH

Naast mismatch binnen sectoren, is het belangrijk om te kijken naar mismatch *tussen* sectoren. Mismatch tussen sectoren impliceert dat er een hoge mate van spreiding bestaat in de sectorale v/u -ratio's. Immers, sommige sectoren hebben een ruime arbeidsmarkt (lage v/u -ratio), terwijl andere sectoren te maken hebben met een krappe arbeidsmarkt (hoge v/u -ratio). Canon *et al.* (2013) concluderen in een overzicht van verschillende mismatch-indices dat de mismatch-index van Jackman en Roper (1987) en uitgebreid door Şahin *et al.* (2014) het meest bruikbaar is om intersectorale mismatch te meten. Deze mismatch-index gebruiken wij dan ook voor onze analyse.

In de mismatch-index van Şahin *et al.* (2014) wordt de feitelijke allocatie van werklozen over sectoren vergeleken met een optimale allocatie, gekozen door een denkbeeldige

planner. Deze planner gaat tussen de sectoren met werklozen schuiven, met als doel het maximaliseren van het aantal werkloze baanvinders. Hij zal meer werklozen toewijzen aan sectoren met een krappe arbeidsmarkt (hoge v/u -ratio) en een hoge matchingefficiëntie. Daar zijn de baanvinkansen immers het grootst. Het schuiven van de planner stopt wanneer de v/u -ratio's tussen alle sectoren gelijk aan elkaar zijn (waarbij de v/u -ratio's gecorrigeerd zijn voor sectorspecifieke matchingefficiëntie). Als er sprake is van mismatch – met andere woorden sommige werklozen zoeken naar werk in de verkeerde sectoren – dan kan de planner door een betere allocatie van de werklozen de werkloosheid verlagen. Op deze wijze kan dus ook worden bepaald hoe sterk intersectorale mismatch bijdraagt aan de werkloosheid in een land.

Figuur 4 laat de mismatch-bijdrage zien aan het Nederlandse werkloosheidsniveau. In 2014 draagt sectorale mismatch voor dertien procent bij aan het aantal werklozen. Dit percentage kan om drie redenen laag worden genoemd. Ten eerste ligt de mismatch-bijdrage op een van de laagste niveaus, gemeten over de totale waarnemingsperiode. Ook is het percentage laag in vergelijking met bevindingen in andere landen. Zo schatten Şahin *et al.* (2014) een bijdrage van mismatch aan het werkloosheidspercentage in de Verenigde Staten van 33 procent en Marthin (2012) van 30 procent in Zweden. Tot slot moet de schatting als een bovengrens worden gezien. De daadwerkelijke mismatch zal lager liggen, omdat sommige voorgestelde transitie van de planner te veel omscholing vergen.

Twee bronnen van mismatch die nog niet ter sprake zijn gekomen, zijn geografische mismatch en beroepmismatch. We hebben UWV-data gebruikt om deze mismatch voor 128 beroepen en 38 regio's in Nederland te onderzoeken. Uit deze analyse blijkt dat mismatch niet is toegenomen in de periode 2011–2014 (Erken *et al.*, 2015). Vanwege een korte tijdreeks is het helaas niet mogelijk om te beoordelen of het niveau hoog of laag is vanuit historisch perspectief. Dit zou kunnen worden bekeken bij vervolgonderzoek.

CONCLUSIE EN BELEID

Onze analyses laten zien dat er weinig bewijs is dat de matchingefficiëntie tijdens de Grote Recessie is verslechterd. Op macroniveau zien we geen verschuiving van de Beveridge-curve. Van de 28 onderzochte sectoren kampen twee sectoren (de financiële dienstverlening en de post) met toenemende mismatch binnen hun sectorgrenzen. Maximaal een zevende (dertien procent) van de werkloosheid in 2014 hangt samen met mismatch tussen sectoren. De werkgelegenheidsgroei, ook binnen specifieke sectoren zoals de ICT, is te klein om de gestegen werkloosheid te kunnen accommoderen. In het huidige arbeidsmarktbeleid van het kabinet ligt veel nadruk op het bevorderen van (inter)sectorale mobiliteit en scholing (Ministerie SZW, 2013). Via dit beleid worden werknemers die werkloos zijn of dreigen hun baan kwijt te raken, begeleid naar bedrijven of sectoren waar werk is, al dan niet met behulp van scholing of training om te voldoen aan gevraagde kwalificaties. Hoewel structureel beleid om arbeidsmarktfricties te beperken uiteraard waardevol kan zijn, roepen onze uitkomsten wel de vraag op of, gegeven de huidige arbeidsmarktsituatie, deze aanpak het meest effectief is.

LITERATUUR

- Arpaia, A., A. Kiss en A. Turrini (2014) Is unemployment structural or cyclical? Main features of job matching in the EU after the crisis. *EC Economic Papers*, 527.
- Ball, L.M. (2009) Hysteresis unemployment: old and new evidence. *NBER Working Paper*, 14818.
- Barnichon, R., M. Elsby, B. Hobijn en A. Şahin (2012) Which industries are shifting the Beveridge curve? *Monthly Labor Review*, 135, 25–37.
- Blanchard, O. en P. Diamond (1989) The Beveridge curve. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1, 1–76.
- Canon, M.E., M. Chen en A.E. Marifian (2013) Labor mismatch in the Great Recession: a review of indexes using recent US data. *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, 95(3), 237–272.
- Erken, H.P.G., E.J.M. van Loon en W.P. Verbeek (2015) Mismatch on the Dutch labour market in the Great Recession. *CPB Discussion Paper*, 303.
- Groschen, E.L. en S. Potter (2003) Has structural change contributed to a jobless recovery? *Current Issues in Economics and Finance*, 9(8), 1–7.
- Hobijn, B. en A. Şahin (2013) Beveridge curve shifts across countries since the Great Recession. *IMF Economic Review*, 61(4), 566–600.
- Jackman, R. en S. Roper (1987) Structural unemployment. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 49(1), 9–36.
- Marthin, G. (2012) *Measuring mismatch in the Swedish labour market*. Stockholm: Swedish Fiscal Policy Council.
- Ministerie SZW (2013) *Resultaten sociaal overleg*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- Ours, J. van, en C. van der Tak (1992) Sectoral shifts, unemployment and vacancies. An empirical analyses for the Netherlands. *Economics Letters*, 39, 111–116.
- Randstad (2014) *Randstad Arbeidsmarktverkenning 2014*. Delft: Randstad.
- Şahin, A., J. Song, G. Topa en G.L. Violante (2014) Mismatch unemployment. *American Economic Review*, 104(11), 3529–3564.
- Sterk, V. (2010) Home equity, mobility, and macroeconomic fluctuations. *DNB Working Paper*, 265.
- UWV (2014a) *Sectoren in beeld. Ontwikkelingen, kansen en uitdagingen op de arbeidsmarkt*. Amsterdam: UWV.
- UWV (2014b) *Financiële dienstverlening. Sectorbeschrijving*. Amsterdam: UWV.
- Vermeend, W. en R. van der Ploeg (2014) Arbeidsmarkt niet voorbereid op de toekomst. *De Telegraaf*, 13 juli.